

Kwaliteitsvragenlijst

Rapportage van de afname om het schoolklimaat, het onderwijsleerproces en de sociale veiligheid in kaart te brengen

Marith Berghorst (orthopedagoog i.o.)
Marloes Hoekstra (orthopedagoog, NVO geregistreerd)

April 2022

1 ALGEMEEN

1.1 Inleiding

Algemeen

Qschool (V)SO+ is een uitbreidingsmodule binnen onderzoeksoplossing Qschool, onderdeel van kwaliteitsplatform Qfeedback. Qschool is bedoeld om de kwaliteit van de school en/of het schoolbestuur in kaart te brengen. Met behulp van de uitbreidingsmodule voor ZML-leerlingen kan de kwaliteitsperceptie van leerlingen met een ontwikkelingsleeftijd vanaf vier jaar in kaart worden gebracht. Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de mogelijkheden van de verschillende leerlingen is de vragenlijst in verschillende varianten beschikbaar.

Voor de kinderen die een jongere ontwikkelingsleeftijd dan vier jaar hebben, is door de leerkrachten per kind een vragenlijst ingevuld over de sociale veiligheid op school. Voor deze leerlingen is geen standaard instrument beschikbaar om de veiligheidsbeleving te monitoren. Bij deze leerlingen is het tevens niet mogelijk om een individueel gesprek aan te gaan over de veiligheidsbeleving. Omdat het toch van belang is om een betrouwbaar beeld te krijgen van hun veiligheidsbeleving is de vragenlijst afgenomen bij de directe betrokkenen van de leerling, de leerkrachten. Er is gekozen voor een vragenlijst voor Ernstig Meervoudige Beperkte leerlingen (EMB-leerlingen), omdat deze vragenlijst ook van toepassing is op de kinderen op deze school met een ontwikkelingsleeftijd lager dan vier jaar.

Opbouw vragenlijsten

Qschool vragenlijst

De Qschool vragenlijst bestaat uit de leerling vragen van Vensters voor Verantwoording PO. Hierin zijn vragen met betrekking tot sociale veiligheid opgenomen. De vragenlijst is opgebouwd uit verschillende rubrieken. De vragen of stellingen binnen de rubrieken worden items genoemd. Per rubriek is door de respondenten gescoord op verschillende items.

2

-
1. Bij variant 1 van de vragenlijst is er gebruik gemaakt van een tweepuntsschaal, van nee naar ja. Cijfermatig houdt dit in dat de respondenten aan een item uit variant 1 een minimale score van 1 en een maximale score van 2 kunnen toekennen.
 2. Voor de varianten 2, 3 en 4 is gebruik gemaakt van een vierpuntsschaal, van helemaal niet naar helemaal wel. Dit betekent cijfermatig dat de respondenten aan een item een minimale score kunnen geven van 1 en een maximale score van 4.

Om de vragenlijsten gezamenlijk te kunnen analyseren wordt vervolgens in het score-overzicht in dit document een vierpuntsschaal aangehouden voor alle varianten. Dit betekent dat de scores op tweepuntsschaal van variant 1 zijn omgeschaald naar een score op vierpuntsschaal. Een maximale score van 2 is dus een maximale score van 4 geworden. Op deze manier zijn de scores met elkaar te vergelijken.

Voor de vijf vragen van de rubriek sociale veiligheid geldt bij alle varianten van de vragenlijst dat de stellingen negatief geformuleerd zijn en de scores omgekeerd worden toegekend aan de items. Omdat de scores omgekeerd worden toegekend, betekent dit dat een hoge score op deze items, net als bij de andere vragen in de vragenlijst, aangeeft dat leerlingen zich sociaal veilig voelen.

Voor de doelgroep van Lux is gekozen voor Variant 1 en in een enkel geval voor Variant 2. Deze varianten sluiten het beste aan bij de doelgroep, omdat het gebruik maakt van spraakondersteuning en visuele ondersteuning door middel van pictogrammen en smileys. Deze varianten zijn op school afgenomen bij de groepen; Krekels, Salamanders en Duizendpoten. De keuze is gevallen op deze groepen, omdat zij de ontwikkelingsleeftijd en de cognitieve vermogens hebben om de vragenlijst 'betrouwbaar' in te kunnen vullen. 'De

Kwaliteitsvragenlijst (V)SO+ is digitaal afgenomen door een onafhankelijk testleider in een één op één-situatie. De afnames vonden plaats in maart en april 2022.

Vragenlijst voor intermediairs voor EMB-leerlingen

Deze vragenlijst is opgebouwd uit 11 vragen, waarvan er 9 zijn gebruikt voor dit kwaliteitsonderzoek. De overige twee vragen zijn niet meegenomen in het onderzoek omdat deze de mening van de leerkracht over het beleid van de school bespiegelen en niet gaan over de individuele beleving van de veiligheid van het kind. De vragen kunnen worden beantwoord in een vijfpuntschaal. Een hoge score op de items geeft aan dat leerlingen zich sociaal veilig voelen. De minimale score is 1 en de maximale score is 5.

Resultaten gefilterd

Aan het begin van de Qschool vragenlijst hebben alle leerlingen een filtervraag ingevuld. Bij deze vraag konden leerlingen kiezen voor de naam van de groep. Hierdoor kunnen de resultaten van zowel de groepen los van elkaar als van het geheel worden berekend.

Externe vergelijking

B&T beschikt over een bestand van resultaten van de Qschool (V)SO+, afgenomen bij een groot aantal ZML-scholen in Nederland. Door deze resultaten te middelen, ontstaat een goed beeld van de 'gemiddelde ZML-school'. Deze gemiddelde resultaten worden de 'externe benchmark' genoemd.

1.2 Respons

Tijdens de voorbereiding van het onderzoek zijn geschikte varianten van de vragenlijst Qschool (V)SO+ bepaald voor verschillende leerlingen/leerlinggroepen. Het responspercentage is berekend door uit te gaan van het verwachte aantal deelnemende leerlingen per variant van de vragenlijst. Er zijn vijf *missings*, deze leerlingen waren in verband met ziekte afwezig gedurende de testafnames.

LUX SO	Variant V1	Variant V2	Totaal
Aantal respondenten	31	1	32
Totale verwachte populatie	36	1	37
Responspercentage	86%	100%	86%

Met opmerkingen [MH1]: Dit waren de zieken?

LUX SO	EMB-vragenlijst
Aantal respondenten	55

2 RESULTATEN

Binnen het onderzoek met Qschool (V)SO+ worden de leerling vragen uit Vensters PO afgenomen. De onderwerpen zijn aan de leerlingen voorgelegd als vragen (Vind je het leuk om....?). De vragen hebben per variant een iets andere vorm om zo goed mogelijk aan te sluiten bij het niveau van de leerlingen. De antwoordschaal voor variant 1 is: nee (1), ja (4) en weet ik niet (0). De antwoordschaal voor variant 2 loopt van Helemaal niet (1), Niet zo (2) naar Een beetje / soms (3) en Helemaal wel (4).

In onderstaande tabellen zijn de gemiddelde scores op vierpuntsschaal weergegeven.

2.1 Schoolklimaat

	Duizendpoten #11	Salamanders #15	Krekels #11	Totaal #37
<i>Vind je het leuk op school?</i>	4,0	4,0	4,0	4,0
<i>Voel jij je fijn op school?</i>	3,2	3,6	3,6	3,6

5

<i>Vind je de regels op school duidelijk?</i>	3,8	3,4	3,2	3,5
<i>Heb je het naar je zin in de klas?</i>	3,2	3,9	3,8	3,8
<i>Speel je graag met andere kinderen op school?</i>	3,8	4,0	3,8	3,8
<i>Zijn de juffen en meesters aardig?</i>	4,0	3,9	3,8	4,0
<i>Helpt jouw juf of meester bij het oplossen van ruzies?</i>	4,0	3,8	3,6	3,8
<i>Gemiddelde itemscore:</i>				3,8

2.2 Onderwijsleerproces

	Duizendpoten #11	Salamanders #15	Krekels #11	Totaal #37
<i>Ben je blij met wat je leert op deze school?</i>	3,8	3,8	4,0	3,9
<i>Ben je blij met de uitleg van de juffen en meesters?</i>	4,0	4,0	4,0	4,0
<i>Vertelt de juf of meester duidelijk dat je iets goed hebt gedaan?</i>	4,0	4,0	4,0	4,0
<i>Helpt de juf of meester jou goed als je iets vraagt?</i>	4,0	4,0	4,0	4,0
<i>Gemiddelde itemscore:</i>				4,0

2.3 Sociale veiligheid

In de rubriek sociale veiligheid worden stellingen aan de leerlingen voorgelegd. De antwoordschalen lopen van *Klopt helemaal niet* (4), *Klopt niet* (3), naar *Klopt een beetje* (2) en

6

Klopt helemaal (1). De scores zijn omgekeerd zodat ze, net als bij een hoge score op de andere categorieën, wijzen op een positieve waardering van de leerlingen. In deze rubriek betekent een hoge score dat leerlingen zich sociaal veilig voelen.

	Duizendpoten #11	Salamanders #15	Krekels #11	Totaal #37
<i>Ik krijg vaak straf op school</i>	2,6	3,4	3,2	3,0
<i>Ik word gepest door andere kinderen op school.</i>	3,2	3,1	3,4	3,3
<i>Ik word via internet gepest door andere kinderen van school.</i>	3,2	3,8	3,8	3,6
<i>Andere kinderen op deze school doen mij expres pijn.</i>	3,6	3,1	3,2	3,3
<i>Ik ben bang voor andere kinderen op school.</i>	4,0	3,6	3,4	3,6
<i>Andere kinderen doen expres gemeen tegen mij.</i>	3,4	3,3	2,4	3,0
<i>Gemiddelde itemscore:</i>	3,2			

2.4 Resultaten van de EMB-vragenlijst

In deze vragenlijst worden vragen aan de leerkracht voorgelegd. De antwoordschalen lopen van 1 tot 5, waarbij een hogere score op een positievere score duidt.

	Bijen #10	Panda's #12	Rupsen #11	Welpen #8	Tijgers #6	Vlinders #8
<i>Voelt de leerling zich volgens u veilig op school?</i>	4,8	4,0	3,8	4,5	4,8	4,5

7

<i>Behandelen alle betrokkenen op school de leerling volgens u met respect?</i>	5,0	4,9	4,9	5,0	5,0	4,6
<i>Is de leerling de afgelopen drie maanden volgens u gepest of uitgescholden voor andere leerlingen of door personeel of andere betrokkenen bij de school?</i>	5,0	4,9	4,0	5,0	4,2	4,9
<i>Hebben leerlingen of andere betrokkenen volgens u de leerling expres lichamelijk pijn gedaan? (Denk aan schoppen, slaan, knijpen enz.)</i>	5,0	4,8	4,3	3,3	4,7	4,3
<i>Is er bij de verzorging van de leerling volgens u wel eens sprake van grensoverschrijdend gedrag? (Denk aan te hardhandig vastpakken, ongewenste intimiteiten, te grote inbreuk op de privacy of zelfbeschikking enz.)</i>	5,0	4,8	5,0	5,0	5,0	5,0
<i>5Is de leerling de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door andere leerlingen of betrokkenen? (Bijv op basis</i>	5,0	4,7	4,4	5,0	4,8	5,0

8

<i>van de handicap, geslacht, huidskleur enz.)</i>						
<i>Denkt u dat de leerling bang is voor andere leerlingen of andere betrokkenen bij de school?</i>	5,0	4,6	4,3	4,3	4,2	4,8
<i>Gaat de leerling volgens u met plezier naar school?</i>	5,0	4,4	4,5	4,4	5,0	4,4
<i>Voelt de leerling zich volgens u thuis in de groep?</i>	5,0	4,3	4,4	4,4	5,0	4,6

2.5 Resultaten van alle EMB-groepen

	Totaal van EMB-groepen #55
<i>Voelt de leerling zich volgens u veilig op school?</i>	4,3
<i>Behandelen alle betrokkenen op school de leerling volgens u met respect?</i>	4,9
<i>Is de leerling de afgelopen drie maanden volgens u gepest of uitgescholden voor andere leerlingen of door personeel of andere betrokkenen bij de school?</i>	4,7
<i>Hebben leerlingen of andere betrokkenen volgens u de leerling expres lichamelijk pijn gedaan? (Denk aan schoppen, slaan, knijpen enz.)</i>	4,4
<i>Is er bij de verzorging van de leerling volgens u wel eens sprake van grensoverschrijdend gedrag? (Denk aan te hardhandig vastpakken, ongewenste intimiteiten, te grote inbreuk op de privacy of zelfbeschikking enz.)</i>	5,0

9

Is de leerling de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door andere leerlingen of betrokkenen? (Bijv op basis van de handicap, geslacht, huidskleur enz.)	4,8
Denkt u dat de leerling bang is voor andere leerlingen of andere betrokkenen bij de school?	4,5
Gaat de leerling volgens u met plezier naar school?	4,6
Voelt de leerling zich volgens u thuis in de groep?	4,6

3 INTERPRETATIE VAN DE RESULTATEN

3.1 Interpretatie van de resultaten

Tijdens de afname van de vragenlijst vielen een aantal zaken op. Allereerst hadden de kinderen moeite met het doen van algemene uitspraken over hun *schoolbeleving*. De uitspraken van de leerlingen leken sterk beïnvloed te worden door recente gebeurtenissen, bijvoorbeeld een ruzie of straf in de vorige pauze. Dit bleek uit aanvullende onderbouwingen gedurende de afname. Andere leerlingen bepaalden hun antwoorden juist weer op basis van incidenten die ver in het verleden hebben plaats gevonden en een sterke indruk hebben achtergelaten bij de leerlingen (*“leerling A heeft mij vorig jaar een keer geslagen, dus ik word gepest”*). De antwoorden worden hierdoor gekleurd, terwijl dit niet altijd representatief is voor het algemene beeld van de schoolbeleving. Daarnaast vonden de leerlingen het lastig om gedrag van anderen te interpreteren en in te schatten wat het verschil is tussen expres, per ongeluk en als grap. Sommige kinderen geven aan dat zij gepest worden, maar gedurende het doorvragen bleek dat het niet over stelselmatig pesten ging. Hierdoor moeten de resultaten van de schaal *sociale veiligheid* met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Daarnaast viel tijdens de afname op dat de groep Duizendpoten bij de vragen in de schaal sociale veiligheid meerdere malen aangaven dat zij zelf niet gepest worden in de groep, maar

10

dat ze dit wel bij andere kinderen doen. Dit was hetzelfde voor de vragen rondom anderen pijn doen, bang zijn voor anderen en gemeen doen naar anderen. De kinderen gaven aan dat dit niet van toepassing was op henzelf, maar dat zij dit ongewenste gedrag zelf laten zien waardoor kinderen bang zijn voor hen. Hierdoor komen er veel hoge (positieve) scores uit. Echter moet afgevraagd worden of deze resultaten een representatief beeld geven. Het vertonen van pestgedrag of anderen pijn doen kan mogelijk een teken zijn van een lage sociale veiligheid.

Daarnaast is het mogelijk dat leerlingen sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Dit is zo veel mogelijk voorkomen door de vragenlijst af te nemen met een onafhankelijke testleider en vooraf aan de leerlingen te vertellen dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Er kunnen geen uitspraken met zekerheid gedaan worden over de mate van sociaal wenselijke antwoorden gedurende deze afname, maar het is van belang om dit als kanttekening mee te nemen gedurende de interpretatie van de resultaten.

Gedurende de afname bleek dat de leerlingen ondersteuning nodig hebben van een testleider die aanvullende vragen stelt of vragen op een alternatieve wijze stelt om een betrouwbaar antwoord te krijgen. Niet alle leerlingen hebben het vermogen om de vragenlijst zelfstandig in te vullen. De vragenlijst lijkt echter wel op voldoende wijze aan te sluiten bij de behoeften van de kinderen, door middel van auditieve en visuele ondersteuning en het gebruik maken van voorbeeldvragen. De lengte van de vragenlijst en de formulering van de meeste vragen sluiten aan bij de ZML-doelgroep.

3.2 Vergelijking schooljaar 2020-2021

In het schooljaar 2020-2021 is een vergelijkbaar onderzoek naar de sociale veiligheid uitgevoerd op Lux. Door de scores van de Qschool vragenlijst en de EMB-vragenlijst te vergelijken met de scores van vorig schooljaar, kunnen er uitspraken gedaan worden over de sociale veiligheid ten opzichte van vorig jaar. Te zien is dat de sociale veiligheid op alle aspecten dit schooljaar hoger wordt beoordeeld door de (betrokkenen van de) leerlingen, op

11

zowel de Qschool vragenlijst als de EMB-vragenlijst. Een uitzondering hierop is de vraag “is de leerling de afgelopen drie maanden gediscrimineerd door andere leerlingen of betrokkenen” uit de EMB-vragenlijst. De score op dit item is gelijk gebleven in vergelijking met voorgaand schooljaar. De sociale veiligheid lijkt dit schooljaar toegenomen te zijn.

3.3 Externe vergelijking

Over het algemeen komen de antwoorden van Lux overeen met andere SO-scholen in Nederland. Op de volgende vragen hebben de leerlingen van de Lux significant lager geantwoord in vergelijking met het gemiddelde van Nederland:

- Voel jij je fijn op school?
- Vind je de regels op school duidelijk?
- Ik krijg vaak straf op school.
- Ik word gepest door andere kinderen op school.
- Ik word via internet gepest door andere kinderen op school
- Andere kinderen op deze school doen mij expres pijn
- Andere kinderen doen expres gemeen tegen mij

De afwijking met het gemiddelde van Nederland is maximaal -0.3, maar op de meeste vragen -0.1. Een mogelijke verklaring hiervoor is nogmaals het verminderde begrip van de leerlingen, waardoor ze het lastig vinden om in te schatten of ze gepest worden. Incidenten lijken snel gezien te worden als een vorm van pesten. |

Met opmerkingen [MH2]: Misschien is het nog mooi om een subkopje te maken; vergelijking met vorig jaar, of je daar nog iets over kan zeggen?

4 CONCLUSIE EN ADVIES

4.1 Conclusie

Het doel van dit verslag is om het welbevinden van de leerlingen van SO Lux in kaart te brengen. De resultaten van dit onderzoek kunnen worden gebruikt om het pedagogisch klimaat op school te bevorderen. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen over het algemeen tevreden zijn over het onderwijs dat zij volgen. Er zijn hoge scores toegekend aan het schoolklimaat,

12

onderwijsleerproces en de sociale veiligheid. Dit geldt op school- en groepsniveau. De sociale veiligheid wordt echter wel als iets minder gezien dan het schoolklimaat en het onderwijsleerproces. Er lijken geen grote verschillen in de groepen te zijn op de verschillende schalen. Ook zijn er geen grote verschillen te zien tussen de resultaten van de vragenlijst van de leerlingen en de EMB-vragenlijst. Op gebied van sociale veiligheid scoort SO Lux lager in vergelijking met andere SO-scholen in Nederland.

Op sommige punten geven de leerlingen aan dat zij zich wel eens gepest voelen. Er zou eventueel meer gedaan kunnen worden om het pestgedrag binnen en buiten de klas aan te pakken. Echter moet hierbij wel de kanttekening worden gemaakt dat kinderen in deze doelgroep lastig kunnen inschatten wanneer iets pesten is of wanneer iets per ongeluk is of een grap. Daarnaast geven verschillende leerlingen aan dat zij wel eens fysiek pijn worden gedaan door andere leerlingen.

Huidig aanbod sociale-emotionele ontwikkeling

Op Lux staat de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen voorop. Om tot leren te komen is het belangrijk voor de kinderen dat ze bewust zijn van hun eigen 'ik', dat ze om hulp durven te vragen wanneer dat nodig is, maar ook dat ze leren hoe je omgaat met de omgeving en de mensen om je heen. Daarnaast is het belangrijk dat onze leerlingen zich veilig voelen, zodat ze zich vanuit die veiligheid en het vertrouwen ontwikkeling kunnen laten zien.

Om de kinderen hierbij te ondersteunen wordt binnen Lux gebruik gemaakt van de onderwijsmethode Vreedzame School (Beste Vrienden). Op Lux vinden we het belangrijk dat het team voldoende kennis heeft over de methode en hierbij dezelfde taal spreekt in de school. Zo heeft het team vorig schooljaar een workshop gehad over de methode Beste Vrienden, waarbij handvatten gegeven zijn hoe dit toe te passen is in de praktijk. Daarnaast wordt er op school spelbegeleiding en weerbaarheidstraining Rots en Water gegeven voor leerlingen die nog kunnen groeien in de sociale vaardigheden.

13

Dit schooljaar is er een stappenplan bij grensoverschrijdend gedrag ontwikkeld om op die manier de veiligheid in de groepen te waarborgen. Dit schooljaar is dit als pilot ingezet, volgend schooljaar zullen we dit stappenplan nog wat meer uitwerken in inbedden binnen het team. Ter bevordering van een veilig pedagogisch klimaat zal volgend schooljaar het pestprotocol van Lux worden herschreven.

4.2 Advies

Naar aanleiding van dit onderzoek is het onderstaande advies opgesteld voor het afnemen van de vragenlijst en het gebruik van de gegevens binnen de setting van SO Lux.

Advies voor het afnemen van de vragenlijst

In verband met de behoeften van de leerlingen van SO Lux is het van belang dat er bij het afnemen van de vragenlijsten rekening wordt gehouden met de volgende aspecten:

- Het is van belang dat de vragenlijst één op één wordt afgenomen bij de leerlingen. Hierdoor kan de juiste ondersteuning worden geboden. Zo kunnen vragen worden toegelicht en kan er verder worden doorgevraagd. De afname duurt ongeveer vijf minuten per leerling.
- De afname van de vragenlijst moet gedaan worden door een persoon die bekend is bij het kind, maar niet dagelijks in de klas is zoals bijvoorbeeld de leerkracht. Mede doordat sommige vragen over de leerkrachten gaan en er daarom meer kans zou zijn op sociaal wenselijke antwoorden.
- In verband met de cognitieve vermogens van de leerlingen op deze school wordt het aangeraden om de eerste variant bij hen af te nemen. Voor een enkele leerling kan mogelijk variant 2 worden afgenomen, afhankelijk van de leerroute en sociaal-emotionele ontwikkelingsleeftijd. Bij beide varianten wordt auditieve en visuele ondersteuning gebruikt. Dit helpt de leerling om de vraag beter te begrijpen.

-
- In de EMB-vragenlijst die ingevuld worden door de leerkrachten kunnen de laatste twee vragen tijdens de volgende afname verwijderd worden. Dit geeft de subjectieve beleving van de leerkrachten weer en geeft weinig relevante informatie over de sociale veiligheid van de leerlingen.
 - Mogelijk is het relevant om volgend jaar het perspectief van de kinderen die andere kinderen pijn doen mee te nemen, zodat er een completer beeld wordt gegeven van de sociale veiligheid.

Advies voor gebruik van de gegevens

Om het welzijn van de leerlingen van deze school goed in kaart te brengen is de veiligheid en de tevredenheid van de leerlingen onderzocht. De uitkomsten kunnen leiden tot bewustwording van de school en het beleid van de school kan hierop aansluiten. Het afnemen van de vragenlijst is een monitoringsinstrument, waarbij de veiligheid en de tevredenheid van de leerlingen wordt gevolgd. Doordat deze vragenlijst jaarlijks wordt ingevuld door de leerlingen, kunnen de resultaten worden vergeleken met de resultaten van eerdere jaren. Op basis van deze vergelijking kunnen waar nodig maatregelen worden genomen.

De resultaten van de vragenlijst kunnen gebruikt worden op groepsniveau, om bijvoorbeeld bepaalde onderwerpen te bespreken in de klas. Zo blijkt uit de vragenlijst dat sommige kinderen aangeven dat zij geplaagd worden, en bleek uit de afname dat het lastig vinden om hier een algemeen beeld over te hebben. De leerkracht zou op basis van deze resultaten met de klas in gesprek kunnen gaan over wat pesten is en het verschil tussen pesten, het maken van grapjes en incidentele ruzies. Daarnaast kunnen de leerkrachten samen met de leerlingen afspraken maken over hoe hier mee omgegaan kan worden. Door dit samen met de leerlingen op te stellen, krijgen zij het gevoel van medezeggenschap en mede- verantwoordelijkheid. Dit draagt bij aan het gevoel van sociale veiligheid. Echter zal per groep gekeken moeten worden of dit mogelijk is, sommige leerlingen zullen hiertoe niet in staat zijn.